

שאלה: הרבה מאד אנשים הולכים להתפלל ליד קברי הצדיקים. מדוע אתה אומר שזה אסור?

תשובה: אקדים לפני זה באמירת משל. אדם ההולך לחברו שהוא גר בבנין קומות, וכאשר יצא לחדר-המדריגות היתה הפסקה חשמל ואינו רואה מה לפניו כיצד לרדת, שמא יתגלגל בכל המדריגות ויקבל חבטות בכל גופו. מה יעשה? יאחז במעקה, וירד לאט לאט פסיעה אחרי פסיעה, וכל הזמן לא ירפה ידו מלאחוז במעקה, כך יהיה בטוח שלא יינזק. הנמשל הוא, אנו בימינו בסבך של דיעות רבות ומנוגדות, וכל אחד ואחד אומר דיעה אחרת, ולפעמים גם בשם אנשים גדולים, שגם הם אומרים מה ששמעו מאנשים אחרים שחיו בדורות הקודמים. כיצד נדע מה נכון ומה לא נכון? התשובה היא: חפש בספרי הלכה למעשה. מה כתוב בגמרא? מה כתוב ברמב"ם? מה כתוב בשולחן ערוך? מה כתוב בפוסקים אחרונים? וכך הולכים אנו על דרך בטוחה.

ענין הזה של תפילה אצל קברות הצדיקים לא היה נהוג כל כך בדורות הראשונים עד לפני כחמש מאות שנה. אז קיבלה תנופה מחמת פרסום דברי הזוהר. אבל בגמרא כתוב שאין להתפלל שם (ברכות יח ע"א). וזה נפסק ברמב"ם (הלכות קריאת שמע פ"ג ה"ב וגם הלכות תפילה פ"ד ה"ח) ושוב בשולחן ערוך (או"ח סוף סי' עא).

נכון שהרבנים האומרים להתפלל ליד הקברות סומכים על דברי הזוהר, אבל כבר ביררנו במאמרים הקודמים שאין לסמוך על הזוהר כאשר הוא חולק על הגמרא, כי רשב"י הוא דעת יחיד בלבד נגד הרבים. ראה משנה ברורה (סי' כה ס"ק מד). דרגתו של ספר זוהר הוא כמו ספר מדרש. הוא אינו יכול לבטל הלכה שבגמרא.

עוד קבל מנהג זה תנופה אצל האשכנזים מחמת דברי "ספר מהרי"ל" (סוף הלכות תעניות, לז ע"א) "דבבית הקברות מקום מנוחת הצדיקים. ומתוך כך הוא מקום קדוש וטהור, והתפילה נתקבלה ביותר על אדמת קודש". מלים אלו תמוהות ביותר. אם אסור לכהנים לדרוך שם, ואם כל הנכנס לשם צריך ליטול ידיו, כיצד יקרא לו "מקום טהור"? ואם אסור להתפלל שם, כיצד יקרא לו מקום "קדוש"? אבל מאז השתלט מנהג זה על רוב עדות ישראל, ומובא גם ברמ"א, גם במגן אברהם ואפילו במשנה ברורה.

אבל תשמע, פתרון יש לתמיהה זו. כי אריז"ל (שער רוח הקודש, עמ' מט) הזהיר לא להתקרב לתוך ד' אמות של כל קבר. כלומר התפילה צריכה להיות מסביב לבית הקברות. וגם המשנה ברורה כתב כך בשני מקומות (תקנ"ט ס"ק

מא; ושוב בסימן תקפ"א ס"ק כז "ויקיף הקברות"). והלואי שהיו בימינו שומרים על פרט זה.

ויש אנשים הפונים אל המת ומספרים לו צרותיהם. זה מופרך על פי דברי חז"ל (ברכות יח ע"ב) שהמת אינו יכול לשמוע מה שאומרים לו בני אדם החיים. רק יש מת המספר אל מת אחר. וכך הסיקו התוספות (סוטה לד ע"ב). כך בארתי במאמרי ב"תחומין" (כרך כא, עמ' 527).

ומה שהאיש קָלֵב בן יפונה פנה אל האבות, פירש "שדי חמד" (מערכת ראש השנה, סי' א, פסקא ו, עמ' 292) שזה נאמר רק באופן פיוטי ואינו כפשוטו. כמו שהתפלל ר' אלעזר בן דורדייה "הרים וגבעות בְּקִשׁוֹ עֲלֵי רַחֲמִים, שָׁמַיִם וָאָרֶץ בְּקִשׁוֹ עֲלֵי רַחֲמִים". דברי קָלֵב נאמרו שם בלשון מליצה, ואינם כפשוטם.

מי שרוצה להתפלל, ילך לבית הכנסת ויתפלל עם הציבור. זו היא סגולה הבטוחה ביותר לקבלת תפילותיו ובקשותיו.